

5. Презентація книги Davie, Neil *The Penitentiary Ten: The Transformation of the English Prison, 1770–1850* на сайті видавництва The Bardwell Press. URL: <http://www.bardwell-press.co.uk/publications/penitentiary-ten.htm> (дата звернення: 01.10.2021).

6. Spierenburg, Pieter *The Prison Experience: Disciplinary Institutions and Their Inmates in Early Modern Europe*. Amsterdam University Press, 2007. 339 p.

7. Willis, J. *Transportation versus Imprisonment in Eighteenth- and Nineteenth-Century Britain: Penal Power, Liberty, and the State*. *Law & Society Review*, 2005. V. 39(1), Pp. 171-210.

8. Roth R. *La prison et ses histoires* [note bibliographique]. *Deviance et societe*. 1978. Vol. 2. No. 3. Pp. 309-324.

9. Brown E. T. *Dance of the Dialectic? Some Reflections (Polemic and Otherwise) on the Present State of Nineteenth-Century Asylum Studies*. *Canadian Bulletin of Medical History*. 1994. Volume 11. Issue 2. P. 267-295. <https://doi.org/10.3138/cbmh.11.2.267>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ІНСПЕКТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Трохимчук В. М.

начальник Управління пенітенціарних інспекцій

Міністерства юстиції України

м. Київ, Україна

Відповідно до пункту 9 Перехідних положень Конституції України [2], рекомендацій Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй поводження з в'язнями (Правил Нельсона Манделі) [3] та Європейських пенітенціарних правил [1] щодо запровадження подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій у 2017 році в Міністерстві юстиції України було створено Управління пенітенціарних інспекцій як підрозділ внутрішнього інспектування органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України). Діяльність Управління спрямована на покращення належного в'язничного врядування та попередження і недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Одним із основних завдань Управління, є здійснення інспектувань ефективності діяльності органів і установ ДКВС України та організації надання медичної допомоги особам, які тримаються у цих установах,

медичними частинами філій державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» відповідно до планів виїздів у службові відрядження працівників Управління, які затверджуються заступником Міністра юстиції України відповідно до розподілу повноважень.

Водночас, інспектування органів і установ ДКВС України здійснюються відповідно до Методики та стандартів інспектування ефективності діяльності установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, закладів охорони здоров'я та державних підприємств Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.10.2020 № 3770/5 [4], які визначають механізм реалізації безпосереднього контролю за діяльністю виправних колоній, слідчих ізоляторів, закладів охорони здоров'я та державних підприємств ДКВС України шляхом оцінки ефективності їх управління і виконання покладених на них функцій.

Так, працівниками Управління у 2017 році здійснено – 25 інспектувань установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДКВС України, у 2018 році – 32, у 2019 році – 39, у 2020 році – 18 та з початку 2021 року – 16, враховуючи обмеження щодо відвідування органів та установ ДКВС України, пов'язаних із запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та вимог наказу Міністерства юстиції України від 13.03.2020 № 647/7 «Про заходи із забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя» в частині скасування або відтермінування запланованих службових відряджень як в Україні, так і за її межами до зміни епідемічної ситуації у світі.

Під час цих інспектувань виявлено ряд порушень вимог національного законодавства та недотримання рекомендацій, закріплених міжнародними стандартами, нормативно-правових актів щодо порядку та умов тримання осіб, взятих під варту, і відбування покарання засудженими.

Зокрема, виявлено:

- недотримання норми жилої площі на одного ув'язненого/засудженого;
- неналежні харчування та лазне-пральне обслуговування ув'язнених/засуджених;
- неналежні умови тримання ув'язнених/засуджених;
- факти безоплатної праці засуджених та недоплату за шкідливі і важкі умови праці окремим категоріям засуджених та роботу в нічний час;

порушення адміністрацією установ законодавства щодо обов'язкового працевлаштування засуджених, що мають заборгованість за виконавчими документами;

– порушення порядку надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет;

– неналежне обладнання прогулянкових двориків;

– недотримання правил пожежної безпеки в установах;

– порушення ув'язненими/засудженими режимних вимог;

– неналежний рівень організації нагляду за ув'язненими/засудженими, виявлення та перекриття каналів надходження до них, заборонених для використання, предметів;

– порушення в організації надання ув'язненим/засудженим медичної допомоги;

– незадовільний рівень організації роботи щодо реалізації програми диференційованого виховного впливу на засуджених, тощо.

Слід звернути увагу, що після кожного інспектування проводиться нарада з керівництвом установи, під час якої розглядаються виявлені, працівниками Управління, недоліки та порушення.

Результати інспектувань оформляються відповідними звітами, із зазначенням виявлених порушень та недоліків, а також пропозицій щодо їх усунення та удосконалення діяльності установи, які направляються до міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції, якому підпорядкована проінспектована установа, Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, державних установ «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» та «Генеральна дирекція Державної кримінально-виконавчої служби України» для вжиття в межах компетенції відповідних заходів реагування, контролю щодо усунення виявлених порушень та недопущення їх у подальшій діяльності, а також проведення службових розслідувань за фактами виявлених порушень вимог законодавства.

Варто зазначити, що у разі встановлення під час інспектування установи низьких показників її діяльності, Управління організовує та проводить службову нараду за участю керівництва Мін'юсту, представників Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, посадових осіб міжрегіонального управління та проінспектованої установи.

Водночас, на основі звіту вказаними вище компетентними органами відповідно до компетенції та установою розробляється і надсилається до Управління детальний план заходів щодо усунення виявлених порушень з метою приведення умов поводження та тримання ув'язнених і засуджених, умов праці працівників пенітенціарних установ відповідно до вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини та рекомендацій Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню та інших міжнародних стандартів у пенітенціарній сфері. За результатами

вжитих заходів інформується Управління шляхом надсилання відповідної інформації у вигляді листів, довідок, актів, висновків службових розслідувань, наказів про притягнення до дисциплінарної відповідальності тощо.

Крім цього, враховуючи результати здійснених інспектувань, були проведені службові розслідування, за підсумками яких винні посадові особи установ виконання покарань та слідчих ізоляторів притягнуті до дисциплінарної відповідальності.

Разом з цим, Управлінням проводяться контрольні інспектування пенітенціарних установ, під час яких оцінюється їх діяльність щодо усунення порушень, виявлених під час попередніх інспекцій.

Для додаткового контролю та висвітлення реального стану дотримання прав людини в пенітенціарних установах, протягом 2018-2019 років Управлінням організовано проведення спільних інспектувань із залученням народних депутатів України, представників громадських організацій та засобів масової інформації.

Також відповідно до Методики здійснення контролю за ефективністю діяльності виправних колоній, слідчих ізоляторів, закладів охорони здоров'я та державних підприємств ДКВС України та критеріїв їх оцінки, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.10.2020 № 3474/5 (із змінами) [5], Управлінням організовано і забезпечено збір інформації та заповнення форм оцінки виправних колоній, слідчих ізоляторів (далі – установи), закладів охорони здоров'я та державних підприємств ДКВС України. На основі зазначених форм сформовано відповідний рейтинг установ, закладів охорони здоров'я та державних підприємств ДКВС України за 2020 рік, а також візуалізовано якісні та кількісні показники їх діяльності на аналітичній карті ДКВС України. В свою чергу, представники Управління під час інспектувань проводять перевірки достовірності наданої інформації.

Отже, враховуючи вищевикладене, Управлінням забезпечується незалежний процес інспектування діяльності пенітенціарних установ, умов для ув'язнених/засуджених, і поводження з ними, сприяючи концепції «здорових в'язничних установ», де робота персоналу полягає у тому, щоб ефективно підтримувати ув'язнених/засуджених з метою скорочення кількості повторних правопорушень і, у зв'язку з цим, досягнення позитивних результатів для громадськості.

Література:

1. Європейські пенітенціарні правила [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text.
2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении обращения с заключенными (Правила Нельсона Манделы) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-R-ebook.pdf.

4. Про затвердження Методики та стандартів інспектування ефективності діяльності установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, закладів охорони здоров'я та державних підприємств Державної кримінально-виконавчої служби України : Наказ Міністерства юстиції України від 28 жовт. 2020 р. № 3770/5.

5. Про затвердження Методики здійснення контролю за ефективністю діяльності виправних колоній, слідчих ізоляторів, закладів охорони здоров'я та державних підприємств Державної кримінально-виконавчої служби України та критеріїв їх оцінки : Наказ Міністерства юстиції України від 07 жовт. 2020 р. № 3474/5.

ОСУЧАСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Устюжанінова О. Т.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін
Херсонського факультету
Одеського державного університету внутрішніх справ
м. Херсон, Україна*

Осучаснення функціонування Державної кримінально-виконавчої служби (з 2016 р. – по даний час) показав новий період її діяльності, зокрема протягом 2016–2017 рр. відбулися суттєві зміни в організаційно-правових формах та назвах органів (територіальні управління, органи пробачії) та установ виконання покарань (виправні, виховні колонії, виправні центри, слідчі ізолятори).

Важливо наголосити, що осучаснення кримінально-виконавчих засад функціонування Державної кримінально-виконавчої служби (далі – ДКВС) України є однією із найменш розроблених проблем на сучасному етапі реформування кримінально-виконавчої системи України. Ми вважаємо, що це пов'язано як з об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками діяльності ДКВС України. До об'єктивних чинників ми відносимо:

– невеликий проміжок часу (16 років з моменту прийняття Закону «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»);